

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Адриатик Деряй

За докторската теза „*Вокалната система на албанския говор в Прешевската долина*“ на докторантката Юлка Имери

1. Цялостна оценка

Темата засяга едно почти напълно неразработено в досегашните изследвания поле не само по отношение на фонетиката и фонологията на Прешевската долина, а изобщо в областта на приложната фонетика.

Достатъчно е да кажем, че до днес общите и теоретичните проучвания за фонологията като майсторство и като конкретна реализация са малко на брой в албанския; сред първите такива е книгата на Бахри Беци „*Фонетиката на албанския език. Прищина*“ (Bahri Besci, „*Fonetika e Gjuhës Shqipe. Prishtinë*“), както и тази на Анастас Доди – „*Стандартният албански във фонологичен аспект. Тирана*“ (Anastas Dodi, „*Shqipja standarde në aspektin fonologjik. Tiranë*“).

Всъщност в европейската и западната литература не са многобройни разглежданията на тази материя, от които с удоволствие виждам, че авторката е подбрала, каквото е могла и каквото би ѝ било полезно, особено книгата на Джовани Белушо „*Как се произнася албанският на балканските езици или албанският и езиците на Балканите*“ (Giovanni Belluscio, „*Si shqiptohet shqipja në gjuhët e Ballkanit, në Shqipja dhe gjuhët e Ballkanit*“), както и няколко книги, важни за фонетиката и фонологията като тази на Джон Лайънс „*Увод в теоретичното езикознание*“ (John Lyons, „*Hyrje në gjuhësinë teorike*“), тази на Питър Ладефогед „*Лингвистични аспекти на респираторните феномени*“ (Peter Lagefoged, „*Linguistic aspects of respiratory phenomena*“), Джовани Белушо „*Предпоставки за контрастивен албанско-италиански фонеман анализ*“ (Belluscio G.M.G., „*Premesse per un' analisi fonematica contrastiva albanese-italiano*“) и особено проучването на Колец Топали „*Историческа фонетика на албанския език*“ (Kolec Topalli, „*Fonetika historike e gjuhës shqipe*“).

Имам впечатлението, че липсата на литература и най-вече на изследвания за Прешевската долина са представлявали трудност за авторката, но и там също се вижда

интересът и значимостта, които носи със себе си избраната тема, поради което, както и самата тя посочва, една докторска теза на такава тема в областта на фонетиката и фонологията е оправдана и добре дошла.

Още повече, че свършената от докторантката работа показва голяма отдаденост, валидни теоретични и особено практически и съпоставителни цели.

Целите на изследването са значими. Процедурата по потвърждаване и осветляване на движенията във фонетичен план е добре издържана и стойностна. Но, разбира се, и такава, която провокира пред себе си проблеми и в която има спорни точки и аспекти.

В края на тази част подчертавам, че корпусът от изследвания, на които се опира анализът – Шкуртай, Беци и др., е подбран и използван добре при представянето на съответните аргументи.

2. Забележки

Забелязва се хиперкоректизъм в някои параграфи, които в рамките на една докторска дисертация са ненужни или не са в необходимия описателен формат като например „Експерименталната фонетика е начин на изследване на фонетичните данни чрез експеримент с цел изпитване на научните жипотези“ (“Fonetika eksperimentale është mënyrë e të hulumtuarit të të dhënave fonetike nëpërmjet eksperimentit, me synim testimin e hipotezave shkencore”), с. 185.

„Фонемите се създават в говорния апарат, когато въздухът, идващ от белите дробове, премине през трахеята....., ... въздушната струя преминава, без да създава трептения“ (“Fonemat krijohen në aparatin e të folurit, kur ajri që rrjedh nga mushkëritë kalon nëpër trake....., ...rryга e ajrit kalon pa i shkaktuar ato të dridhen”), с. 137.

„Фонемите се образуват в устната и носната кухина. .... Езикът е най-подвижният учленителен орган“ (“Fonemat formohen në zgavrën me gojë dhe zgavrën e hundës. .... Gjuha është organi më i lëvizshëm i të folurit”), с. 49.

Такъв вид формулировки биха подходили повече на дидактична литература, каквато се надяваме авторката да създаде с работа и отдаденост в кариерата си занапред.

3. Предложения

В частта, където е разгледано ядрото на „трансформации при заемките“, би могъл да се направи контрастивен план между албанския език и езиците, с които той е в контакт – сръбски, български и турски. Би могло да се въведе една част, както е в началото, където, независимо от нейната пълнота, да бъдат изведени морфологичните особености както на въпросните езици, така и на албанския като самостоятелен език, заедно със специални техни характеристики; примерите за заемки би трябвало да бъдат придружени и от контрааргумент, че настъпилите промени са вътрешноалбански, а не привнесени от съответните езици.

4. Оценка

Проучването е добре написано и подредено. Подбраните сравнения и примери изобилстват, което дава възможност поставените цели да бъдат реализирани. Терминологията е употребена относително добре и се основава на широка литература и цитирания. Изводите са последователни. Темата е актуална и значима. Научните методи за анализ на разглежданата материя са оправдани и основани добре.

Работата има теоретична и практическа стойност, направените общи изводи представляват интерес за изследването на фонетиката в Прешевската долина.

Заклучение

След казаното по-горе заключавам, че трудът със заглавие *„Вокалната система на албанския говор в Прешевската долина“* на докторантката **Юлка Имери** покрива нужните изисквания и обем за такова изследване, заради което тя да бъде удостоена със степента „доктор“ по направление 2.1. Филология.

Доц. д-р Адриатик Деряй,
Тирански университет, Албания